

VERDURA I COLS, DUES PLACES DIFERENTS

Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva

Resum:

Es presenta un document que palesa que l'any 1785 la plaça de les Cols i la plaça de la Verdura eren, a Vilanova, dues places diferents.

Mots clau:

Plaça de la Verdura, plaça de les Cols, mercat, Vilanova i la Geltrú, plet Ajuntament-hortelanes.

Garí Siu mell, en la seva «Descripció è historia...», publicada el 1860, en l'apartat «Mercados», després d'indicar que el primitiu mercat, situat a la plaça Major, fou traslladat l'any 1701 al carrer Sant Pere, anotà el següent paràgraf:

«Algunos años despues, poblada ya la plaza llamada hoy dia de la "Verdura", mandaron vender en ella la hortaliza, pero repugnaron las hortelanas y volvieron à la plaza Nueva, hasta que al último del siglo pasado el Ayuntamiento obligó à vender en la plaza de la Verdura por mas que repugnaran las hortelanas; quedó enteramente despejada la plaza Nueva, y cambióse el nombre de plaza de las "Cols" en plaza de la "Verdura". Hace 6 ó 7 años que la aglomeracion de vendedores de fruta obstruia el paso en la plaza de la Verdura y sus bocas calles, y se mandó que dicha plaza fuera ocupada solamente por la hortaliza, y que toda especie de legumbres, fruta, volateria etc. se vendiera en la plaza Nueva, y hace tres años que los vendedores de esta plaza fueron trasladados à la plaza Mayor por ser mas despejada, en donde solo vendian los forasteros en los miércoles y domingos»¹.

En una obra molt més recent i específica, «Els carrers de Vilanova i la Geltrú», es llegeix que la plaça de les Cols es formà e principis del segle XVIII i que si prengué aquest nom fou:

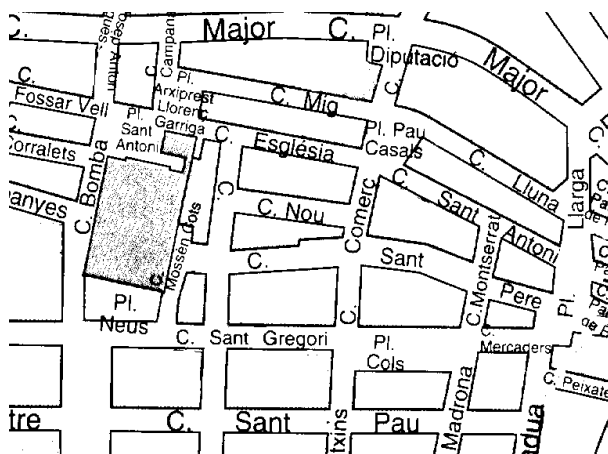
«... perquè, una vegada consolidada la seva urbanització, l'Ajuntament ordenà, l'any 1732, que s'hi traslladessin els venedors d'hortalisses, procedents de l'antiga plaça Nova, avui carrer de Sant Pere.

Els hortelans, no satisfets amb la nova ubicació, durant el segle XIX, van tornar al seu antic emplaçament. Novament, l'any 1857, l'Ajuntament ordenà severament que s'hi tornessin a traslladar, fent-los la concessió de substituir el nom de la plaça de les Cols pel de la plaça de la Verdura»².

Reembres, núm. 13. Any 1997. Pàgs. 29-32.

És evident, en aquestes obres, la identificació entre plaça de la Verdura i Plaça de les Cols, identificació que en principi no pot sobtar gaire, ja que encara hi ha qui recorda que molts anys enrera l'actual al plaça de les Cols (Plaza de España a partir de 1939 i fins el 1978), era anomenada també plaça de la Verdura³.

Pels volts de 1978, totes dues denominacions antigues de la plaça estaven en el record tan arrelades que quan es decidí treure-li el nom de «Plaza de España», el Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer, consultat per l'Ajuntament per retornar als carrers i places de la vila les denominacions més genuïnes o escaients, dubtà entre plaça de la Verdura i plaça de les Cols. Finalment s'optà per la segona⁴.

Possiblement, s'escollí la denominació més emprada o reconeguda popularment, i en aquest sentit fou tot un encert. Avui ja gairebé ningú es refereix a la plaça de la Verdura. L'elecció, però, a tenor del document que ara es vol donar a conèixer, fou molt més encertada del que es podia suposar, ja que a finals del segle XVIII la Verdura i les Cols eren dues places diferents.

El document, localitzat a l'Arxiu Municipal de Vilanova i la Geltrú, es troba en un llibre manuscrit del qual ja se'n donà notícia en una anterior col·laboració per haver estat emprat per Garí Siumell en la seva *Descripció de l'Historia...*⁵.

Es tracta d'una anotació relativa al conflicte entre les hortolanes i l'Ajuntament a causa de l'emplaçament a la vila del mercat d'hortalisses, l'any 1785. El document, que tot seguit es transcriu, exposa molt clarament la naturalesa i resolució del conflicte:

«En lo any 1785, lo Senyor Barthomeu Inglada Batlle de la present Vila per instancia de alguns vehins de la Plasa de las Cols, intentá ab forsa de Justicia posan penas de 25 s. y amansa de Presó, trauer las

ortalanas de la Plasa anomenada la Verdura, y que anasen a la Plasa de las Cols, y com no acomodava a ditas ortolanas ni menos los vehins de la Plasa de la Verdura la cituasio de aquella Plasa, acudiren a la Reial Sala, y decretasen los Señors del Real Acuerdo lo seguent.

El Barón de Serrahí de Orden de Su Excelencia y Real Acuerdo participa a Vuestra Magnífica haver venido en declarar por su Decreto de 22 de Diciembre de 1785 que ni el Bayle, ni los Regidores de esa Villa, puedan presisar a las Hortolanas á concurrir com sus frutas y verduras á algunas de las Plazas Nueva, de las Coles, y de las Verduras ni de la calle de San Pedro sino será facultativo al vendedor elegir el lugar para vender donde mas le acomoda, señalando el Ayuntamiento en cada una de las Plazas, y Calles Referidas los puestos que pueden caber con comodidad evitando toda confusion, y que haga saber ya esta resolucion al Ayuntamiento y que no se admitirá mas Recurso sobre este particular, y de quedar entendido me daran aviso.

Consta totas las diligencias en lo Codern de Deliberacions del citat any 1785 en la Casa de la present Vila.⁶

Al marge esquerra del document es llegeix:
«Sobre la Plasa de la Verdura, al voler treurer lo Batlle las Hortolanas que pasasan a la Plasa de las Cols».

Les notícies que ofereix aquest document són certament valuoses per a possibles estudis sobre el mercat a Vilanova a les darreries del segle XVIII⁷. Ara, però, el propòsit no es entrar en un estudi del mercat ni en la problemàtica puntual objecte del document, sinó, únicament, fer observar amb la lectura del text que Verdura i Cols eren dues places diferents. Vist això, es ineludible plantejar-se on eren aquestes places el 1785.

Garí Siu mell, en la seva «Descripcion...» inclou un plànol de 1850 fet per ell mateix. En el lloc de l'actual plaça de les Cols anotà plaça de la Verdura, i ben segur que així es deia l'any 1850, ja que ell hi era. Però això no permet afirmar que l'anomenada plaça de la Verdura el 1785 fos l'actual plaça de les Cols. El propi Garí, en el passatge de la seva obra transcrit més amunt, anotà que el primitiu nom plaça de les Cols fou canviat a plaça de la Verdura a finals del segle XVIII, la qual cosa fa pensar que la plaça de les Cols esmentada en el document de 1785 era la plaça de les Cols d'ara. Ajuda molt a corroborar-ho, un plànol de Vilanova i la Geltrú de 1751 conservat a Simancas i publicat el 1990: l'actual plaça de les Cols s'anomenava plaça de les Cols⁸.

Acceptat això, cal preguntar-se ara on era el 1785 la plaça de la Verdura. En l'esmentat plànol de 1751 no es troba especificada (només la plaça dels Lledoners, del Pou, Llarga, Major i Cols) i, per altra banda, tampoc, fins ara, s'ha trobat cap document que permeti assegurar on era. Per tot això, i per acabar deixant la pregunta oberta, només una hipòtesi.

Tenint en compte que, segons Garí Siumell, a finals del segle XVII la plaça Major, on estava ubicat el mercat, quedà petita i que la venda d'hortalisses fou traslladada al tram més ample del Carrer Sant Pere, un tram que sempre ha estat vist com a plaça (la plaça Nova i més tard de la Gallina), és molt possible que **la plaça de la Verdura fos precisament aquesta part més ample del carrer Sant Pere.**

Notes

- ¹ Garí y Siumell, José: *Descripcion é historia de la villa de Villanueva y Geltrú desde su fundacion hasta nuestros dias*. Villanueva, 1860. Pàg. 76/76.
- ² Castells i Urgellés, Alfred; Sabater i Navarro, Josep; Virella i Bloda, Joan: *Els carrers de Vilanova i la Geltrú 2. De l'Edat Mitjana a les Guerres Carlines*. Servei Municipal de Català. Vilanova i la Geltrú, 1988. Pàgs. 58/59.
- ³ Il·lustra molt bé això el passatge «*El comerç del carrer dels Caputxins, entre aquests i el de Santa Madrona, hi ha la plaça d'Espanya, antiga Plaça de la Verdura o, millor, Plaça de les Cols, perquè, desde primeries del segle XVIII fins a molt recent època, ha estat lloc de concurrència de les venedores de verdures i altres hortalisses*», de Virella i Bloda, Albert: *Vilanova i la Geltrú. Imatges de la ciutat i la comarca*. Joan Rius i Vila, editor. Vilanova i la Geltrú, 1949. Pàgs. 95/96.
- ⁴ En el Diari de Vilanova del 25 de març de 1978, es publicà l'*Informe de la Secció d'Història del Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer sobre el nom dels 17 carrers de la vila, que per Acord Municipal, han d'ésser objecte de canvi de denominació*.
- ⁵ Sanz Lou, Ferran; Sorní Esteva, Xavier: *Una font documental de «Descripcion é historia...» de Garí Siumell*. Reembres. Plecs d'història i cultura. (10) 21/26 (1996).
- ⁶ Arxiu Històric Mundial de Vilanova i la Geltrú. Carpeta titulada «Llibre de despeses i actes del la parròquia. 1640-1803». Sig. 93. Núm. inv. 2955.
- ⁷ D'estudis específics sobre el mercat a Vilanova i la Geltrú, fins ara, només se n'ha publicat un. V., de Barceló i Ràfols, M. Carme: *El Mercat de Vilanova i la Geltrú, aproximació històrica*. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. Vilanova i la Geltrú, 1991.
Aquesta obra s'ocupa bàsicament del Mercat Públic Municipal, però dedicant una part als antecedents. És en aquest apartat que s'inclou un plànol de 1735 (pàg. 25) indicant, sense justificació, que llavors la plaça de la Verdura era l'actual plaça de les Cols.
- ⁸ Sorní i Esteva, Xaxier: *Un plànol de Vilanova i la Geltrú de l'any 1751*. Gran Penya. Revista socio-cultural. 1 (8) 31/34 (1990).